

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatblad N°. 124).

Zondag 18 April 1897. N°. 1008.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Blijden van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnemen ten en Advertentieën aan den Uitgever J. A. WORSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnemen ten worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieën: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Verzenigingen 10 Cl. p. regel.

„Te niet doen dengene die
't geweld des doods had'’.

[PASCHEN 1897].

Overmits dan de kinderen des vleesches en bloeds deelachtig zijn, zoo is hij ook desgelijks dadelijk deelachtig geworden, opdat hij door den dood te niete doen soude dengene die het geweld des doods had, dat is, den duivel.

Hebr. 2:14.

Reeds sinds oude dagen, lang vóór Jezus verrees, was er meer dan één, die eerst gestorven was, uit den dood in het leven teruggekeerd.

Denk slechts aan het gebeurde in het huis van de weduwe te Zaphath, toen Elia haar levend heur kind teruggaf, of aan wat voorviel in de profetenkamer van Eliza, ten huize der Sunamitische.

Of ook denk aan Jairus, die zijn dochterke, aan de weduwe van Nain, die haar zoon, aan Maria en Martha die heur broeder, dank zij het machtwoord van den Heiland zelf, uit den dood terugontvingen.

Ja, zelfs op het eigen oogenblik dat Jezus op Golgotha stierf, zij er nabij Jeruzalem graven geopend, en ontslapen heiligen in het leven teruggekeerd, en aan velen verschenen. En toch dit alles waren geen opstandingen in dien vollen rijken zin, waarin Jezus uit den dood verrees.

Voor die allen was het een kort, een tijdelijk terugkeeren in dit aardse leven, om straks nogmaals den tol aan den dood te betalen, en ten tweeden male te worden uitgedragen naar diezelfde sterfensponde, of naar datzelfde graf, waar reeds eenmaal hun dood lichaam had gerust.

Maar zoo was het bij Jezus niet. Hij keerde niet terug in dit aardse leven, maar ging door de poorte der nardschen levens in het leven der heerlijkheid binnen, en sterft nu nimmermeer, want over hem heeft na zijn verrijzenis de dood geen macht meer.

De Christus heeft in zijn sterven en verrijzenis den dood alleen overwonnen; te niet gedaan dengene, die 't geweld des doods had'’ voor eeuwig de banden van den dood verbroken.

Niet Lazarus, Jezus is 'de eerste uit de dooden.' Niemand verrees vóór hem. Al wie buiten hem eeuwig leven smaken zal, komt achter hem aan.

„De eerste Christus. Daarna die van Christus zijn. Een iegelijk in zijne orde.” Wel hadden ook de opwekkingen van Lazarus en die vele andere, zinrijke, zinbeeldige beteekenissen, en bestond er tusschen hun tijdelijken terugkeer in het leven en Jezus' verrijzenis verband; maar alleen een verband van symbolische profetie in de feiten, en in het minst niet een verband van gelijkheid.

Voor al wat Jezus sprak, toen hij Lazarus ging opwekken, komt dit uit, en in heel Johannes elf verwoordt ge u telkens weer, zoo ge op dit juiste verband niet let.

Stellig kwam Lazarus uit, om weer te sterven, en toch vlecht Jezus in zijn spreken met Martha het hoog-geestelijke woord in: „Ik ben de opstanding en het leven, die in mij geloofd zal leven, al ware hij ook gestorven.” Een woord dat stellig niet op Lazarus sloeg, want anders had ook Maria, had ook Martha, die in Jezus geloofden, in dit aardse leven, na haar dood, moeten terugkeeren. En toch stond het met Lazarus' opwekking in verband, maar in verband als zinbeeldige aanduiding, als profetie in het feit, als betoon in beperkte mate van diezelfde macht, die straks heel anders zou uitblinken, eerst als Jezus zelf herrees, en eenmaal in de verwekking tot heerlijkheid van al zijn volk.

Op die macht komt het hier aan. Er wordt in Jezus' opstanding een worsteling tusschen twee heilsmachten, als we ons zoo mogen uitdrukken, beslecht.

In zijn verrijzen doet Jezus in beginsel te niet, dengene die 't geweld des doods had.

En in achter die macht Christi wrocht de macht van God Drieëinig.

Zoo toch getuigt het ons de oorkonde van Gods heilige openbaring: Er was hier 'de uitnemende grootheid zijner kracht, naar de werking der sterkte van Gods macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden heeft opgewekt'’ (Ef. 1:19, 20).

Dit was niet zoo toen Lazarus voor een wijle nog leven kwam, maar wel toen Jezus opstond uit de dooden. En daarom leest ge van Lazarus verder niets, maar wendt zich, naar het apostolisch woord, om Jezus' opstanding,

als om zijn spil, heel het rad des heils, voor nu en eeuwig.

Uit die opstanding is uw geloof (Ef. 1:19), uit die opstanding uw rechtvaardigmaking (Rom. 4:25), uit die opstanding uw komen ten leven (Ef. 2:1), uit die opstanding uw behoudenis (1 Petr. 3:21), uit die opstanding van Christus de heerlijkheid die u wacht (1 Cor. 15:23).

Zonder die opstanding van Christus is alle profetie en betoon van heil ijdel.

Eerst door die opstanding wordt op alle stukken van het heil het zegel gedrukt, gaat het alles van de belofte in de vervulling, uit het voorbeeld en het zinbeeld in de werkelijkheid over.

En dit alles omdat eerst in Christus' opstanding uw God zich betoonde waarlijk God, God den Almachtige, den Schepper, en diensvolgens Herschepper van hemel en aarde te zijn.

En ook is dit voor Gods kinderen geen vreemde zaak, geen wonder schijnsel aan den horizon, dat ze uit de verte aanschouwen en bewonderen, maar dat buiten hen omgaat, want ze dragen het uitwerksel van diezelfde alles te boven gaande almachtigheid Gods reeds hier op aarde in hun eigen menschelijk hart om.

Immers dat in het hart van een zondig mensch geloof leeft, is niet maar een genade, maar een zoo alles te boven gaand wonder, dat de heilige apostel letterlijk getuigt: De macht Gods, die in u het geloof inschiep, is dezelfde, even groote, alles overtreffende kracht van Gods almacht, die Hij wrocht in het opstaan van Jezus uit het graf (Zie Ef. 1:19 en 20).

Hoe kan dit? Alleen daardoor, dat beide, en in uw geloof, en in Jezus' opstanding, een kracht uitkwam, die voor eeuwig en altoos den toestand van heel deze aarde, van alle starren en alle zonen, korter gezegd: een macht die den toestand van het heelal beheerscht.

Waarom God de wereld schiep, Hij die toch altoosgevoelen in zich zeiven is, wie zal het ons openbaren?

De mensch weet het niet, God weet het. Maar nu Hij eenmaal die wereld schiep, heeft God die gansche wereld, als zijn maatsel, zijn gewrocht, zijn eigen uitdruksel en zijner handen schepping lief.

En dat Hij een wereld schiep, beduidt niet maar, dat Hij een eindeloos heil van allerlei stoffen en krachten schiep, want dat op zich zelf was nog niets dan de chaos of aller elementen bajert. Maar het beduidt veel meer en veel hooger, dat God alle die stoffen en krachten ordende, saamvoegde, tot één machtig organisch verband ineenzette, en dat in dit één groote organisme het hoogere het lagere beheerscht, om in het hoogste schepel, d. i. in den mensch, zich door God te laten beheerschen, opdat die God altoos in heel zijn schepping Koning der eere zou zijn.

Zoo heerschte God in de ziel des menschen, de ziel des menschen beheerschte zijn lichaam, de mensch door dat lichaam niet alleen het dier maar ook alle rijk der natuur, en het was uit den mensch en door den mensch, als den mond der gansche schepping, dat Gode toekwam lof en eere en aanbidding.

Dat alles hing als één onlosmakelijk geheel samen, Goddelijk meesterstuk en toonbeeld van des Heeren veelvuldige wijsheid.

En gelijk de mensch door zijn ziel zijn lichaam beheerschte, en door dat lichaam de wereld, zoo heerschte in alle mensch weer het hoofd der menschheid, en daarom viel, toen dat hoofd der menschheid, d. i. toen Adam viel, alles.

Met één trilling trilde de lof dien Adam eerst Gode bracht heel de schepping door, maar ook toen Adam viel, gleed de verderving van uit zijn menschelijk hart als in één rechte lijn door tot aan alle uiteinden van den omtrek der Schepping, en die verderving was de dood.

En uit dien hoofde nu kon dat geweld des doods op geen andere wijze weerstaan, neergeworpen, ontworpen en vernietigd worden, dan juist langs dienzelfden weg, waarlangs de dood eens in de Schepping sloop.

Er moest ook nu zijn een hoofd der menschheid, dat hoofd der menschheid moest den dood van zijn ziel afweren, en altoos zijn ziel over zijn lichaam doen heerschen; ten einde, na de kiem en den wortel des doods in zijn eigen lichaam vernietigd te hebben, even daardoor het uitgangspunt te scheppen, vanwaar uit de menschheid eerst, en door die menschheid straks uit heel de wereld, de dood kon worden teruggedrongen.

Zoo verstaat ge het, hoe het feit, dat in Jezus' ziel, als Hoofd der menschheid, de kracht voer, om den dood daad-

werkelijk in zijn eigen lichaam te vernietigen, en, vrij van den dood, voor eeuwig op te staan, het groote machtige keerpunt is geworden in het lot van gansch het heelal. Want nu gaat de lichtende levensvonk van hem door op al de zijnen, van die herboren menschheid op heel de wereld, van heel de wereld op gansch de schepping, en is altoos satans toelief om te verhinderen wat God eeuwiglijk over zijn Schepping bij zichzelve had voorgenomen, eens en voor altoos verijdeld.

Daarom zegt de heilige apostel, dat Christus door zijn dood te niet heeft gedaan dengene die 't geweld des doods had, namelijk den duivel.

En omgekeerd schrijft diezelfde apostel aan de kerk van Efeze, dat God, toen Hij door het alles te bovengaan van zijn almacht Christus in zijn lichaam over het git van den dood deed triomfeeren, 'alle dingen', d. i. gansch het heelal, aan zijn voeten heeft onderworpen, 'alle overheid, alle kracht, alle heerschappij, en alle naam die genoemd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomst'; en dat Christus die tot alles doorgaande en doordringende werking uitoefent 'door zijn gemeente', d. i. door zijn herboren menschheid, omdat zij 'zijn lichaam is, en de vervulling, of wilt ge het alles bereikende orgaan, van hem, die alles in allen vervult'.

Een volheerlijke lofverheffing, die uit het thema van Jezus' opstanding wordt uitgezongen, maar die verstaan noch begrepen wordt, tenzij ge deze gouden keten vasthoudt: Het Hoofd der menschheid beheerscht door God; die menschheid door haar Hoofd; in die menschheid de ziel het lichaam beheerscht; en die menschheid door het lichaam heerschte over het gansch heelal.

Christus aan God; aan Christus alle dingen; en alle dingen aan dien Christus door den band zijner gemeente onderworpen.

Hoe nu glijdt langs die gouden keten de lichtvonk van het herwonnen, van het door opstanding onvernietigbaar gemaakte leven voort?

Dit zult ge verstaan, als ge op het eerste begin van Genesis één teruggaat.

Er was de bajert, de chaos, maar die chaos was nog de wereld niet. Ze kwam wel uit de schepping, maar voleind werd die schepping eerst, toen God al wat in den bajert was, geordend, saamvoegde en tot één machtig geheel verbonde had (Zie Gen. 2:1).

En daartegen nu komt de dood op. Schepping is saambinding, de dood is ontbinding.

Door schepping klimt ge uit den chaos tot een wereld als Gods kunstgewrocht op; door den dood keert ge uit die schepping terug naar den chaos. De dood gaat tegen de schepping in, doet de schepping te niet, is van de schepping het vlak tegenovergestelde.

Het aan het lijf. Eerst was er het lichaam, één beziel, levend, sterk geheel, niet in dat lichaam allerlei stoffen en scheikundige krachten, maar die altgeder beheerscht werden door het leven van de ziel in dat lichaam werkende.

Zoolang dus de ziel in dat lichaam huist, en het beheerscht, blijft het één geheel, en zijn al die schuilende krachten en stoffen gebonden, saamverbonden als één lichaam, en worden door de ziel als één organisme in stand gehouden.

Maar zoo is de dood niet ingetreden, en de ziel afgescheiden, of het lichaam wordt lijf, en als ge dat lijf maar tijd guat, ziet ge de ontbinding komen. Als toch de dood is ingetreden zijn alle deze stoffen en haar krachten haar meester kwijt. Ze gaan nu elk haar eigen weg. De één raakt van de andere los. De ontbinding schrijdt voort en voort. En ten slotte blijft er niets dan een chaos over, uiteengevallen stoffen, zich almeer loswikkende krachten. Het lichaam is er niet meer; en zelfs het lijf verdwijnt.

En op geheel dezelfde wijze werkt de dood overal en in alle schepel. Hij doet niets dan losmaken, scheiden, ontbinden wat God in zijn schepping saamvoegde en verbond. Het moet alles uit elkaar. Heel het schoon gebouw, dat de opperste Kunstenaar en Bouwmeester had opgetrokken, moet worden afgebroken, verdieping voor verdieping, balk voor balk, steen voor steen, tot eindelijk ook de fundamenteelstukken worden losgewerkt. En als dan eenmaal alles zou omvergehaald, gesloopt en uiteengebroken zijn, wat God had saamverbonden, dan zou de Schepping te niet gedaan zijn, de chaos terugkeeren, en satan triomfeeren over God.

God als de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde, zou verwonnen zijn. De dood zou het leven hebben vernietigd!

En daartegenover nu heeft onze almachtige God klaarlijk getoond, dat Hij niet alleen die ontbinding van zijn Schepping door den dood weer door herverbinding kan te niet doen, maar veel meer nog, dat Hij zijn ontbonden Schepping weer zoo kan saambinden, dat van nu af de alles ontbindende hand van den dood er immer meer aan wrikken of aan raken kan.

Dat is de Herschepping. Want in herschepping zitten drie stukken in. Ten eerste dat God de wereld, ook onder den vloek des doods, nochtans in stand houdt. Ten tweede, dat Hij er ten slotte den dood uit bant en wegdringt. En ten derde, dat Hij ze eens voor altoos voor den dood afsluit, zodat ze, voltooid in heerlijkheid, staan zal eeuwiglijk.

Maar ook bij die Herschepping gaat het naar de van God gestelde orde toe. Het hart van de wereld was de menschheid, en het kernpunt in die menschheid was het hart van haar Hoofd.

Aan die gestelde orde was satan gebonden. Dies kon hij Gods schepping niet anders aantasten, dan door Adam in zijn hart met God te doen breeken. Eerst daardoor kon hij den band tusschen het hart van Adam en zijn lichaam losbreken. Zoo den band tusschen Adams lichaam en die aarde waaruit hij genomen was. En zoo eindelijk den band tusschen deze aarde en het heelal.

Maar was satan voor zijn vernielingswerk aan die van God gestelde orde gebonden geweest, ook God zelf bleef er aan gebonden bij zijn herschepping. Anders toch ware het geen herschepping, maar nieuwe schepping geworden. Herschepping toch is juist scheppingsvernieuwing naar de orde der eerste schepping. Zoo lag het bestek dus gereed.

De ontbonden menschheid moest weer worden saamverbonden onder een nieuw Hoofd, in wiens hart de band met God overnietigbaar vastlag. Dat is de Vleeschwording des Woords.

Van dat nieuwe Hoofd der menschheid, van dien tweeden Adam, moest satan het lichaam losbreken, tot God de ziel en hij het lichaam had. Dat is Golgotha.

En dan moest God Almachtig in die ziel van Jezus de alles te bovengaan kracht inwerken, om dat lichaam terug te nemen, en alsnu zoo met zich te verbinden, dat satan nu noch eeuwig, er ooit meer een vezel van kon loskrijgen. Dat was de Opstanding.

In de kribbe van Bethlehem ziel en lichaam in Jezus losmakelijk. Op Golgotha ziel en lichaam van Jezus van elkaar losgemaakt. Door de Verrijzenis ziel en lichaam van Jezus zoo vastgemaakt, dat ze nimmermeer los te maken zijn.

Aldus is er in dat verheerlijkte lichaam van Jezus na zijn verrijzenis een punt in de Schepping gegeven, waartegen de ontbindingswoede van satan niets meer vermag. Op dat één punt is de herstelling, de herschepping, de verheerlijking volbracht. En nu komt alle verdere herschepping tot stand, doordien God alle verkorenen aan dien verzeen Heiland vastschakelt, met dien verzeen Heiland tot één organisme of, gelijk Paulus zegt, tot één plante maakt, er een lichaam uit doet worden, en in dat één lichaam van Christus het alles inlijft, wat ten leven verordeneerd is.

Zoolang dit één punt nog ontbrak, kon er niets uit de Schepping worden. Maar nu in de herenigde 'ziel en lichaam' van Christus dat één vaste punt gegeven is, nu gaat van daaruit de wederherstelling aller dingen even vastelijk voort, als de ontreding aller dingen noodzakelijk volgde uit de breuke in Adams hart met zijn God.

In den verzeen Heiland ziel en lichaam herenigd, om nimmermeer gescheiden te worden. Straks onze sterfelijke lichamen aan zijn heerlijk lichaam gelijkvormig gemaakt. Om en voor ons een nieuwe aarde onder een nieuwen hemel. En die nieuwe aarde, evenals die nieuwe hemel eens vol van de heerlijkheid Gods.

Aldus van den kant der ziënlijke dingen, en daarmee saam werkt nu in de verborgen wereld der onzienlijke dingen, de macht Gods om zijn verkorenen weder te huren, en in dat wederbaren hun het geloof in te planten.

En die twee, dat Jezus verrees is, en dat de verkorene het geloof in de ziel ontvangt, hangen saam.

Het is wel zoo als onze Catechismus zegt: Christus heeft ten eerste door zijn opstanding den dood overwonnen. Hiermede hangt dan saam dat wij door wedergeboorte opstaan tot een nieuw leven. En het eind is,

dat uit zijn verrijzenis ook onze verrijzenis in heerlijkheid eenmaal voortvloeit. Zoo ligt alles ineen geschakeld, zoo hangt alles organisch saam, zoo vindt het al in Jezus' verrijzenis zijn wortel, zijn oorsprong, zijn uitgangspunt.

En vraagt ge nu ten slotte, waarom dit uitgangspunt, dit eerste motief, juist in het ziënlijke, in het stofelijke, in het vleesch van Christus, in het lichaam van den Heilige moest gezet, dan luidt het antwoord, dat de herwinning van de verloren schepping niet anders kon beginnen, dan op dat punt in den omtrek, waar ze het eerst van God aflag.

Dit nu was niet alzo in het persoonlijk bestaan van den mensch, want dat was naar Gods beeld geschapen, en lag alzo het dichtst bij God.

En ook niet in de ziel des menschen, want die ziel is geestelijk en aan God verwant.

Maar dat was wel alzo in het lichaam des menschen, genomen uit de aarde, uit haar stof, uit wat, voor zoover hier tegenstelling doorgaat, vlak tegen den geest over staat; en dat zinlijke, dat verst afgiggende, had Jezus aangenomen in zijn lichaam.

Gelijk de heilige apostel het ons dan ook in den Hebréerbrieff (2:14) met zoo veel nadruk betuigt.

Just opdat Christus door den dood, d. i. door de losmaking van ziel en lichaam, te niet zou doen dengene die het geweld des doods had, moest ook hij het vleesch en bloed der kinderkens aannemen; juist zoo als wij allen als kinderkens in vleesch en bloed geboren zijn.

En daarom wijst de machtige gebeurtenis, die we op ons Pascha herdenken, de Christenheid achterwaarts naar de oorspronkelijke schepping terug, en vóór ons uit tot in de eeuwigheid heerlijkheid, en betuigt het ons dat het de opstanding van Christus uit de dooden is, die het Paradijs dat verloren werd met het Paradijs, dat eens gewisselijk weerkomt, in de wezenheid zelve der dingen verbindt.

Nog olangs heeft Sascha Schneider, een Rus van Duitse herkomst, en schilder van even zeldzaam kunstgenie als bezielend geloof, satan bij het doode lichaam van Jezus op het doek gebracht. Een meesterstuk van conceptie, opgekomen in een ziel die den schijntriumf van den verzoeker verstaan had. Satan is van bovenmenselijke gestalte, in het kleed van Babylons vorsten, met een doordringend schranderen kop, en op het gelaat de uitdrukking van in zichzelf genietende, en op het zien van het lijf, triomferende hoovaardij; maar toch met angst in blik en trekken. Er spreekt uit dat lijf zulk een majesteit. Satan verzuurt dat lijf niet. En juist in dat niet vertrouwen van het lijf toont Schneider de beduidenis van Pascha te hebben begrepen.

„En werden als dooden.”

En uit vrees voor hem zijn de wachters zeer verschrikt geworden, en werden als dooden. Matth. 28:4.

Bij het ontsloten graf van den Christus verhalen Mattheus en Marcus van een engel, daarentegen Lucas en Johannes van twee engelen, en dus, zegt de twijfelachtige critiek, zal er geen engel zijn gezien.

Hoe koud en dor, hoe ondiep en uitwendig is deze soort beschouwing niet.

Gij zoudt, o, anghartige critiek, in het gezicht van dien engel en in het grafmakel alleen dan geloofd hebben, als twee, drie dienaren van het gerecht er bij hadden gestaan; van seconde tot seconde hadden opgeschreven wat ze zagen en hoorden; die twee, die rapporten met eede bezwoeren en met hunne namen ondertekend, bij Pilatus hadden ingeleverd; en in dien bij vergelijking gebreken was, dat deze rapporten tot in elke bijzonderheid volkomen overeenstemden; waar dan natuurlijk nog bij moest komen, dat deze dienaren van het gerecht niet verdacht konden worden van heimelijk op Jezus' hand te zijn geweest, en eindelijk dat de officiële rapporten in gewaarmerkt afschrift nog aanwezig waren, zonder dat er twijfel bij u kon rijzen aan hun echtheid.

Dan, ja, zouden deze mannen der critiek het gelooven. D. w. z. dan zouden ze in hun kroniek aantekenen, dat het zoo gezien en gehoord moet zijn, op de manier, als een schipper, uit zee komend, ons meldt van dit of dat schip dat door hem gepraaid is; maar hun ziel zou er buiten staan; onder den indruk van het machtige feit zouden ze niet komen; het zou hun blijven omgaan buiten hart en gemoed.

En toch juist op dit laatste komt het hier aan. Uit al wat ons van Jezus' opstanding gemeld wordt, ontvangt men den indruk, dat een ieder, die bij het graf kwam, ontroerd is geworden als door de aanraking met een hogere wereld.

Die ontroering die zich van hen zeiven had meester gemaakt, brachten ze daarna over op allen die ze ontmoeten.

En het doel van het viervoudig verhaal bij de Evangelisten, is geen ander, dan om iets van de *ontroering* ook in uw hart teweeg te brengen, opdat ook gij iets van de *kracht zijner opstanding* zoudt verstaan.

Er heeft bij het geopend graf van Jezus geen hemelsch vuurwerk voor één ooggenblik geschitterd, om zóó weer te verdoven, maar er is een gloed van hemelsch vuur ontstoken, bestemd om eeuwiglijk uit te stralen; en eerst als ge ook zelf van dien gloed de koestering in uw ziel ervaart, werd Jezus' opstanding ook voor u *levende werkelijkheid*.

Natuurlijk straalt die gloed des levens van Jezus zelf uit. Uit zijn hoogheiligen persoon. Naar ziel en lichaam beide. Of wilt ge, dieper nog, uit de Goddelijke majesteit die in heel zijn menscheit natuur doordringt, en haar zelfvernieuwing in den dood te boven kwam en overwon.

Uit zijn volheerlijk triomfeeren over graf en dood.

Maar zulks ging dan toch niet buiten de natuur en niet buiten de schepping om. En gelijk in *Elfrath's* velden het engelheer Gods lof komt zingen, en in *Gethsemane* de engelen Jezus komen dienen, en straks bij zijn opstaan hemel engelen zijn geleide vormen, en eveneens in den dag des oordeels Christus met al zijn heilige engelen *gerichte* zal verschijnen, zoo nu is er engelbemoedigen ook als Jezus uit het graf verrijst.

Gelijk een geweerhaakte bliksemsstraal, die op tien passen afstand van u in den grond slaat, en u het gezicht verblindt, zóó was die plotselinge engelverschijning voor de Romeinsche soldaten, die bij het gesloten en vastgelegd graf van Jezus op wacht stonden.

Zelfs dreunde de plek waarop ze stonden, bij zijn neerstrijken, een ooggenblik onder hun voet.

En toen ze, na door dat heider ongedachte schijnsel verrast, en door dat lichtschijnsel een gestalte, als eens menschen, gehuld in een sneeuw-wit glanzend gewaad, voor zich ontdekten, toen overviel hen angstige vrees, groote verschrikking maakte zich van heel hun persoon meester, en de uitwerking was dat ze *verden als dooden*.

Toen stoven ze uiteen, en kwamen meer dood dan levend te Jeruzalem bij het Sanhedrin aan. Aan dapperheid faalde het hun niet. Tegen een oppermachtig vijand stelden zij zich den strijd hebben opgenomen, en liever op de plek dood gebleven, dan van hun plek en plaats geweken zijn.

Maar bij dat graf werkte een macht uit een *hogere wereld*.

En daartegen hielp geen zwaardslag. En, *als dood geworden*, zijn ze gevloden.

Zoo zijn de Romeinsche soldaten verschrikkt geworden; maar niet Maria, en niet de Magdaleensche.

Ook haar beving wel aanvankelijk ontroering, maar toch *zij vloten niet*.

„Vreest gijlieden niet,” spreekt haar de engel stilend toe, *verjijden niet*, want ik weet, dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was.”

Dat maakt al het verschil.

Wie, gelijk de Romeinsche soldaat, bij het graf, alle teederder band aan Jezus mist, schrikt, en moet schrikken, zoodra de macht der hogere wereld voelbaar wordt. Maar, omgekeerd, wie aan Jezus banden der liefde en banden des geloofs heeft, wie Jezus *zoekt*, die *soekt* ook die hogere wereld, en als de eerste ontroering voorbij is, doet die hogere verschijning hem zalig, hem weldadig aan; en daarom deimen de Maria's niet.

Haar *leefte* de *ziel* op door diezelfde engelverschijning, die de anders zoo dappere soldaten als *dooden deed worden*.

En dit was meer dan een feit, hierin school profete.

Die soldaten vertegenwoordigden bij Jezus' graf het integre van de verbaingewekende macht, die toentertijd in het *Romeinsche keizerrijk* de wereld overheerde.

Die Maria's de Magdaleensche daarentegen het Koninkrijk Gods, het volk dat onder Jezus als Koning zou optreden, en onder dien hemelschen Veldheer, den kamp om de wereld tegen die ontzettende macht der wereld zou opnemen.

En toen is het hard tegen hard geslagen.

Geen geweld is gespaard, voor geen wredeheid teruggekeerd, bloed is vergoten.

Tot ze stielen op elkander, Rome's keizer met zijn onafzienbare legioenen en Jezus met zijn *martelaren*.

En wat anders was ook hier het einde, dan dat, toen de worsteling ten einde liep, niet enkel Rome's heerschaar, maar heel Rome's macht, ja, de keizers zelve met hun geweld en hun woede *als dooden waren geworden*, en dat de heerschaar van Jezus, het leven in de ziel dragend, in die zichzelf ontkinnende wereld een nieuw, een edeler, een rijker *leven* heeft ingestort.

Wat waren die Maria's, naar maatstaf van geweld, bij de onoverwonnen krijgers van Rome vergeleken?

Een slag met het zwaard zou ze hebben neergeveld.

En toch hebben *niet* die soldaten, maar hebben *de Maria's* het gewonnen, omdat Jezus, die verrees, in en door haar wrocht.

Jezus, in zijn verrijzen zelf, voor Rome's keizer *ten val*, en voor de Maria's *ter opstanding* geworden.

De reuke des doods ten doode, en de reuke des levens ten leven, ze staan ook in die soldaten en in die Maria's lijnrecht tegenover elkaar.

Van den kant der wereld is toen in verrijzening heil gezocht. Er is op verzonnen, dat de discipelen Jezus' lijf gestolen hadden. En dank zij die leugen ademde men in den kring van het Sanhedrin en de Hoofdwacht weer op.

En zoo heeft ook de kritiek in onze eeuw het aangelegd. Ook zij heeft er op verzonnen, dat de verklaring in de discipelen lag. Nu niet in hun opzettelijk bedriegen van anderen, maar in hun *zelfbedrog*.

Met die verrijzening omtrent hetgeen de discipelen zouden verzonnen hebben, dacht men toen ook in deze kringen van Jezus' Verrijzenis af te zijn.

En zie, ook hier weer dezelfde uitwerking, en nogmaals de reuke des doods gekomen over wie voor de Verrijzenis van Jezus niet boog.

Of is het niet een reuke des doods, die heel deze kringen aangreep, als ge ziet, hoe ze in geestelijke dorheid en jammerliken twijfel nu reeds hun eerst zoo vurig enthousiasme gebelucht hebben, en hoe ze de menigte, als wier leidslieden ze zich opwierpen, zien aflopen op de paden van zinlijkheid en van het geldgevoel.

En daartegenover ook nu de reuke des levens weer onder de getrouwen van Jezus uitgegaan.

Hun geloof aan Jezus' Verrijzenis niet wankelende maar vaster staande dan ooit. Hun getal toenemende. Hun inzichten verhelderend. Hun invloed wassende. En in ons dagen de Verrijzenis van Immanuel in een diepte van be-

teekenis gepeld, waaraan zelfs in de dagen onzer vaders niet gedacht werd.

Zoo heerscht nu Jezus, hij die macht had ontvangen *het leven te hebben in zichzelve*, en daarom het leven uit den dood herwon, en ook u het *leven in den dood* uwer zondige existentie kan doen werken.

En nu is het Paascheest niet een feest des tijds, waaraan die uitstraling van het leven van Jezus voor uw ziel gebonden is.

Die levenskracht van Jezus gaat bij dagen en bij nachten uit, en wie waartijk Gods kind wil zijn, poogt *dagelijks* in de werking van die levenskracht op zijn hart te roemen.

Maar ook zoo houdt de terugkeer van uw Pascha toch een eigen zin en beduidenis.

Ge kondt verslapen zijn. Er kon weer een reuke des doods over uw ziel zijn getogen. En voor wie er zoo aan toe staat, weerklinkt in de prediking van het Paascheest dan toch een doordringende roepstem, om die levenskracht, die in Jezus is, weer te zoeken, ernstiger met heel de ziel zijn God om de inwerking dier hogere levenskracht aan te loopen.

Want hoed u voor uw ziel, dat ge uzelf niet blind maakt voor het onloochenbaar feit, dat elk opnieuw doorleefd Paascheest u of tot meerder levenskracht verhoogt, of in bedenkelijke dorheid van ziel doet terugzinken.

Die dorheid van ziel nu is ook een reuke des doods.

En, helaas, er zijn er ook onder Gods lieve kinderen, die wel vroeg of laat weer wakker zullen worden, maar die nu al den indruk maken, dat ook zij *als dooden* geworden zijn.

Amsterdam, 16 April 1897

Register op E Voto.

Overmits thans tot het afdrukken van het Register moet worden overgegaan, zij het ons vergund de Abonnenten op de *Herant*, die zulk een Register tegen den prijs van f 0.75 verlangen te ontvangen, uit te noodigen, bij de abonnementsgelden van 1 April die f 0.75 over te zenden.

Er kan geen zekerheid geboden worden, dat daarna nog exemplaren beschikbaar zullen zijn.

Kerkelijk dispuut.

Het scheen sommigen vreemd, dat we een vorig maal aarieden, bij aanraking met predikanten en leden der Ned. Herv. kerk, voorschands het kerkelijk dispuut te laten rusten.

Daarom thans een kort woord van reken-schap.

In kerkelijke positie staan we nu eenmaal feitelijk tegenover elkander.

Wij hebben een weg verkozen en plichtmatig geacht, dien zij afkeuren; en omgekeerd volharden zij in een weg, die even bevestigd afgekeurd wordt door ons.

Kerkelijk-instituut hebben we alzoo met elkander geen gemeenschap. En zoodra men nu, beiderzijds uit zijn eigen kerkelijke positie saamkomende over die kerkelijke quaestie, in engeren zin, aan het disputeren gaat, dan weet men vooruit wat gebeurt. Dan is men van beide zijden op zijn *qui vive*, om de tegenstelling toch vooral scherp te zetten, niets toe te geven, en krap te gaan staan.

Einde waarvan is, dat men geen stap elkan-der nader komt, dat de liefde verkoudt, dat men alle gevoel van gemeenschap tot zwijgen brengt, en veelal uiteengaet nog verder van elkander af, dan toen men begon.

Nu maar daarom zulk een teeder dispuut wel niet altoos gemeden worden. Als men ons aanvalt, moeten we voor de waarheid pleiten. En ook kan het plicht zijn op anderzinsconscientie te werken, of ook hun de oogen voor den onhoudbaren toestand, waarin ze verkeerden, mochten opengaan.

Maar wie het laatste bedoelt, en alzoo uit de liefde wil werken, behoort dan toch zijn middelen zoo te kiezen, dat hij niet zelf alle kans afsnijde om zijn doel te bereiken.

En als men nu vooruit weet, dat een rechtstreeksch dispuut over de kerkelijke quaestie de conscientie niet verteedert, maar veeleer afstompt, wie zal dien weg dan verkiezen?

Bij alle dispuut geldt het als vaste regel, dat men het verst komt, indien men begint met duidelijk voelbaar te maken, waarin men het eens is, en dan van daaruit verder poogt te komen.

Nu is er, o, zooveel waarin wij het met deze broederen eens zijn. Haast kan men zeggen, *in alles*, uitgenomen de practijk der kerkelijke verhoudingen.

En zelfs daarin gaan we nog een goed eind saam.

Beiderzijds toch wordt erkend, dat de toestand in de Nederlandsche Hervormde kerk *niet goed* voor God is; dat die toestand in lijnrecht strijd is met den eisch der Gereformeerde beginselen; en dat het op den duur zoo niet blijven kan.

Ja zelfs geeft men ons toe, dat een *omgeaan* der Haagsche Synode, in dien zin, dat de Ethisch-Irenischen meester van den toestand zouden worden, geen de minste kans biedt, om de Gereformeerden in het Genootschap te brengen waar ze wezen moeten.

Mits men de kerkelijke positie, die men over en weer inneemt, voorschands buiten het debat late, is er alzoo niet alleen een saam bidden, maar ook een saam spreken, een saam onderzoeken, een saam studeren mogelijk.

Dit hokte een tijdlang, toen de ouden zich óf opsloten in hun tenten, óf in anti-nomianisme terugtrokken; maar dit hokt niet meer nu de jongen weer een veer van den mond durven blaazen, en ook enkelen onder de oudere broederen tegen den anti-nomianischen weg in verzet komen.

Om die reden luidde ons parool: Spreek nu voorschands met deze broederen eens niet over de kerkelijke positie, maar daal met hen in de diepte der Gereformeerde beginselen af.

Mystiek of middellijk.

De les door het Barebone-parlement in de historie gegeven, is duidelijk.

Mystiek is kostelijk, maar mystiek mag niet in de plaats treden voor wat ons den eisch stelt van studie en goed beleid.

Hiermede is aan het goed en heilig recht der mystiek in niets te kort gedaan. Erkend blijft, dat er werkingen van den Heiligen Geest plaats grijpen, waarbij de mensch gansch lijdelijk verkeert, en niet anders dan lijdelijk verkeerden kan. Erkend blijft ook dat er onder de beoefening van Oud en Nieuw Testament rechtstreeksche aanwijzing door de Urin en Thummin, en evenzo rechtstreeksche openbaring door profeten en apostelen plaats greep. En erkend blijft niet minder, dat er in het bestel Gods over en in ons leven een leiding bestaat, die van achteren betere wijsheid blijkt te zijn, dan al ons zinnen en peinzden. Dit alles nog geheel afgescheiden van de verborgen mystiek des harten, die alleen de persoon zelf voor zijn God en met zijn God kent.

Het komt dus niet in ons op ons tegen de mystiek vijandig te willen overstellen. Calvinisme zonder de mystiek als verborgen levensadem, is ons een verkoolde diamant.

Maar wel dient zorg gedragen, dat de grenzen geëerbiedigd blijven.

De mystiek toch heeft haar *eigen* terrein, maar niet *alle* terrein is haar. En wie de mystiek in de plaats schuift, voor wat God op ander terrein als regel heeft gesteld, vervalt uit geestelijke traagheid in zonde van ongehoorzaamheid.

Wie op vreemde bergen wil omdolen, behoeft een gids, en wie nu in plaats van een gids te nemen, zegt: „Ik zal God bidden, en die zal mij wel leiden”, heeft het zichzelf te wijten, zoo hij verdooit, verongelukt en omkomt.

Een veldheer, die zich het leger en in dat leger het lot des vaderlands niet toevertrouwd, is verplicht, eer hij slag zal leveren, nauwkeurig den vijand te verkennen, zijn positie op te nemen, zijn sterkte na te speuren, en te onderzoeken hoe hij, naar krijgs-mansregelen te overwinnen is. En een ge-neraal, die in plaats van deze onderzoeken, naar vaste orde, uit te voeren, tot zich zelve zeide: „Laat ons in den krijgsraad liever bidden, dan zal God ons wel leiden,” zou den kogel krijgen, en ten volle verdiend hebben ook.

Zoo mag men de zaken van het land, niet aan eigen mystieken zin opofferen.

En zoo is het in alle ding, waarin gewichtige beslissingen moeten worden genomen, zoodra de mogelijkheid bestaat, om door duchtig onderzoek, degelijk beleid, en vaste orde, de noodige uitkomst te vinden.

In al die gevallen, mag men niet studie en onderzoek, orde en beleid op zij zetten, om gemakzuchtig op den stroom van de mystiek te gaan drijven, maar is *vroem* alleen hij, die ook bidt, zeer zeker, maar na geboden te hebben, den verordenden en geordeelden weg der middelen inslaat.

Die studie en dit beleid op zij te willen zetten, en *in plaats daarvan* te gaan bidden, in het honderd te gaan spreken, en dan te wauen dat God zelf uit dien chaos wel orde zal scheppen, valt onder de straf van den regel, dat „gehoorzaamheid beter is dan offerande”, en is van Gereformeerde zijde steeds als contrabande afgewezen.

Niet natuurlijk, alsof het gebed kon worden nagelaten, en alsof het er niets toe deed, in wat stemming des geestes men verkeerde. Het spreekt wel vanzelf, dat als ons *ik* niet in de gemeenschap met zijn God ingaat en blijft, we bloot staan voor het gevaar, om met blindheid geslagen en door boezen hartstocht vervoerd te worden.

Doch daarover loopt thans het geding niet. We spreken thans niet over de stemming der gemoederen, maar over de studie die moet aangewend en het beleid dat geschierd moet worden, en constateeren alsdan dat het gebed, of het zoeken van de gemeenschap des Heeren nooit voor die studie en dat beleid in de plaats kan of mag treden.

Ook dat men niet enkel persoonlijk voor zichzelf, maar evenzo gemeenschappelijk in vergaderingen bidt, is een mystieke actie, die niet genoeg kan worden aanbevolen. Ook saam moeten we weten dat we voor God staan, en ook saam hebben we Hem den prijs zijns Naams te geven.

Maar als nu aldus en een iegelijk persoonlijk door het stil gebed, en allen saam door gemeenschappelijk gebed, zich Gode gelijkelijk hebben, moet er dan worden *gewerkt* in het *zweet des aanschijns*, of wel kan men dan volstaan met vrome opwekkingen, er als op toespreken, om voort te verwachten, dat God dan *het werk* wel doen zal te midden van onze ordeloze lichtvaardigheid?

Zóó staat de vraag, niet enkel voor een Synode, maar in alle menscheitlijke zaak van gewicht.

En nu is dit maar het zonderlinge, dat, als het een creditvereeniging, of een vennootschap, of een erfenis geldt, alle leden zonder onderscheid het er over eens zijn, dat hier geen mystiek gissen en raden, maar degelijk onderzoek en nazien van de boeken aan de orde is, maar dat als het *niet* hun eigen zaken, maar *de zaak des Heeren* geldt, op eenmaal zekere neiging opwaakt, om den regel die anders in alle ding geldt, op zij te zetten, en te gaan drijven op mystiek.

Blijkbaar speelt hierin dan ook de nooit goed te keuren neiging, om in de zaak des Heeren zich minder interessat te gedragen. Toch zullen we ons wel wachten, dit in het oog vallend verschijnsel *alleen* uit deze zondige neiging te verklaren.

Integendeel, we zijn vastelijk overtuigd, dat hierin óók meesprekt zeker besef, dat wij, menschen, eigenlijk te onbekwaam zijn, om in de zaak des Heeren iets voort te brengen, en dat het deswege eerbiediger is, de beslissing zooveel mogelijk aan den Heere zelve over te laten.

Dit nu is dan vooral natuurlijk en begrijpelijk; als men door een samenloop van om-

standigheden niet in staat noch bekwaam is, om den weg van studie en beleid naar eisch ten einde toe af te loopen.

Toen de Transvaalsche Boeren in 1858, nog onder het gekletter der wapenen een soort staatsrecht in het leven moesten roepen, ontbraken onder hen ten eenenmale die staatslieden en rechtsgeleerden, die bij zoo moeilijke werk hen van raad en voorlichting konden dienen. En dit zoo zijnde, hebben ze hun God in het gebed aangevraagd, of Hij hun gebrek vervullen wilde.

En zoo nu ook komt het herhaaldelijk in de historie van Christus' kerk voor, dat kerkelijke vergaderingen geroepen werden om te gaan leiden en regelen, zonder dat het haar nog mogelijk was, om elke zaak die voorkwam, bij het klare licht der beginselen en het helder schijnsel der historie te bezien.

In zulke toestanden nu, is het natuurlijk, kan het niet anders, en is het zelfs plichtmatig, dat men zijn hulpeloosheid voor God klagende, Hem aanroep, om, als we zoo zeggen mogen, het manna uit den hemel te geven, en met den krommen stok van het menscheitlijk beleid of onbeleid den rechten slag te doen.

Zoo is het keer op keer gegaan, en hierin school zoo weinig zonde, dat de Heere soms wonderbaar geholpen heeft.

Den verkeerden weg ging men eerst later op, *indien men van wat in nood moest en kon*, een *STELSEL* ging maken, en verzuimde de voorschands ontbrekende studie op touw te zetten.

Erger nog, indien men, als later studie en beleid, als vrucht van onderzoek *wel* mogelijk werd, zich hiertegen ging verzetten, *als tegen een te vreesen kwaad*.

En het *allerergst*, indien men, duchtende, dat zijn eigen denkbeelden de proef der studie en van degelijk onderzoek niet zouden kunnen doorstaan, deswege die studie en dat onderzoek liefst op een afstand hield.

We verliezen daarom volstrekt niet uit het oog, dat de Synodale vergadering evenals elke kerkelijke vergadering een eigen karakter draagt.

Wat Wallaceus sterk uitsprak, is volkomen waar: „In een Synode voert de Heilige Geest het voorzitterschap.” Maar wil dit nu zeggen, dat men dus een voorzitter uit de menschen misst, en dat men den voorzittersstoel onbezet liet? Natuurlijk niet. Juist opdat de Heilige Geest zou voorzitteren werd er een lid, als voorzitter tot zijn *instrument en orgaan* gesteld.

Zelfs mag hetgeen uit de dagen der heilige apostelen beweerd wordt, dat zij hun besluiten namen als „hebbende het alzo den Heiligen Geest en ons goed gedacht”, niet zonder meer op de besluiten van latere Synoden worden toegepast.

Destijds was er onteelbaar-makende inwerking van den Heiligen Geest, thans niet meer. Wel zegt Rome dat dit nog zoo is, maar onze Belijdenis staat hier tegenover.

Maar ook afgescheiden hiervan belijden toch ook wij, dat geheel de gang van Jezus' kerk één doorgaande ontwikkeling is, die door den Heiligen Geest geleid wordt. Maar ook dit is nooit anders verstaan noch te verstaan, dan dat in al de worsteling en moeite, door al de spanning en vervolging heen, en onder het steeds dieper indringen van menscheitlijke studie in de goudmijn des Woords, de Heilige Geest ons steeds klaarder den weg, de waarheid, en het leven toont.

Onze conclusie kan derhalve geen andere zijn, dan dat elke Synodale vergadering die in staat is, om over het noodige onderzoek, over de noodige studie, en over het noodige beleid te beschikken, van Godswege gehouden is, dit licht te ontsteken, en bij het schijnsel van dit licht te handelen en te besluiten, en dat een Synode die niet alzoo te werk gaat, maar op mystiek en ingeving wil drijven, ook dan nog als nauwkeurige kennis van beginselen en toepassing der beginselen mogelijk is, *tegen* de ordinantien des Heeren ingaat.

Dat men nu te dien einde van oudsher de gewoonte had, er de hoogleraren in de theologie bij te roepen, heeft niets dat bevreemden kan.

Vrijmachtig deelt de Heere zijn talenten uit. Eén, drie, vijf. En nu ligt het in den aard der zaak, dat gemeenlijk en in den regel bij de benoeming van een hoogleraar zal worden omgezien, of er ook een „man van de vijf” is, en zoo die er is, zal men dien nemen.

Wilde men derhalve de hoogleraren uitsluiten, zoo zou men gevaar loopen van juist zulke mannen van verre te laten staan, die de Heere in zijn vrijmacht soms het meest bekwaamd heeft.

Dit vooreerst, en dan in de tweede plaats, weet men maar al te goed, hoe weinig tijd er voor predikanten voor verstrekkende en diepgaande onderzoeken overblijft. Niet alsof ze niet voortstudeerden. Wie dat *niet* doet, is geen echt Dienaar des Woords.

Maar het is hun in den regel niet gegund, hierbij zoo diep in het verleden en in de beginselen in te dringen, dat hun conclusie uitputtend zou zijn.

Hoogleraren daarentegen hebben dit zeer groote voordeel, dat in dit onderzoek juist de hun aangewezen arbeid ligt, en dat ze door colleges en examens, de vrucht van hun arbeid veelal zoo in hun bewustzijn meedragen, dat ze op staanden voet de gewenschte inlichting kunnen geven.

Uit dien hoofde zijn zulke mannen voor een snel werkende Synode juist *geknipt*.

Te Middelburg heeft een ieder dit in Prof. Dr. Rutgers b. v., met eigen ooren kunnen constateeren.

Slechts één ding mogen hoogleraren op een Synode niet hebben. Geen beslissende stem. Geen keurzaam. Geen deel in het besluit.

En toch die *keurstem* juist is het, waarop het aankomt.

Verkiezing in het kerkelijke.

V.

Resultaat van het dusver besprokene was, 1º, dat de Gereformeerde kerken het juiste beginsel beleiden, door te erkennen dat de machtsbevoegdheid in de geïnstitueerde kerk door het Hoofd der kerk, d. i. Christus, ge-legd is op de *gemeenlijke geloovigen*; 2º, dat de Gereformeerde kerken, toen het op regeling en ordening aankwam, met het oog op de volkskerk, op de eischen van overheid en van collatoren, en op reeds dreigende ketterijen, de gevolgtrekkingen van dit be-ginsel *niet* hebben aangedurfd, en feitelijk de gemeente weer op zij hebben gedrongen; 3º, dat ze dit afgaan van haar begin-sel hebben goedgepraat door de fictie, alsof de gemeenten stilziggend naar machtsbevoegdheid hadden overgedragen; 4º, dat ze slechts een schijn voor de gemeente gered hebben in het recht om bezwaren in te brengen tegen een verkozenen; 5º, dat zij de verkiezing van predikanten op die wijs geheel aan den kleinen kerkeraadslag trokken, onder allerlei obligatie aan overheid en niet-kerkelijke macht; en 6º, dat alleen bij de verkiezing van ouderlingen en diakenen, als van minder gewicht, de mogelijkheid althans werd opengelaten, om aan de gemeente recht van keus uit voorgedragen tot het dubbele cijfer te gunnen.

Wat hier thans nog aan is toe te voegen, knoopt zich vanzelf aan dit zesde punt vast.

Er dient namelijk nog op gewezen te worden, dat de Kerkenordering van 1619 zelfs dit kiezen uit een dubbele voordracht nog niet eens aan de *gemeente waarborgde*. Al wat ze deed was, de mogelijkheid er voor openstellen. Maar op zichzelf liet de Kerkenordering van 1619 evenzeer toe, dat ook de verkiezing van ouderlingen en diakenen geheel aan den kerkeraad werd getrok-ken, *cooptatie* in den vollen zin des woords; behoudens natuurlijk het recht niet van de gemeente, maar van *elk lid* der gemeente (wat heel iets anders is) om bezwaren in te brengen, die dan toch weer door den zich coöpteerenden kerkeraad werden beoor-deeld.

Ja, sterker nog, niet alleen dat de Kerken-ordering van 1619 ook dit toeliet, maar ze schreef het zelfs in de eerste plaats voor. Het was niet: keuze uit voordracht door de gemeente, en desnoods, als dat niet kan, cooptatie; maar omgekeerd, werd eerst als regel de cooptatie gesteld, en daaraan toe-gevoegd dat het ook door keuze uit voor-dracht kon.

In beginsel werd dus aan de gemeente niet anders gewaarborgd dan het recht van reclame voor elk lid voor een *in casu* partijdigten rechter.

Dit nu heet in het artikel wel een privile-gie der gemeente, maar ook dit is het feite-lijke niet.

Bezwaren kunnen desnoods ook door iem-and *buiten* de gemeente worden inge-bracht. Stel b. v. er was iemand benoemd, dien men te goeder trouw voor een eerlijk, deugdelijk Christen hield, en iemand, buiten de gemeente staande, wist beter, en had de bewijzen in handen van een eerlijk schan-daal te zijnen laste, waarvan in zijn dorp niemand wist, en hij meldde dit aan den kerkeraad, — zoudt ge meenen dat de kerke-raad hierop dan niet evengoed had te let-ten, als dat er bepaaldelijk klacht van een lid der gemeente ware ingekomen?

Zulk recht van reclame kan feitelijk nooit verder strekken, dan om ter kennis van wie zulks aangaat, feiten of geruchten te brengen, die, had de kerkeraad ze vroeger geweten, hem van het doen der keuze zou-den hebben afgehouden. Alzoo de mede-deeling van een of andere zondige of schul-dige daad of uitlating, of ook de mededeel-ing van eenig geschrift, waaruit blijkt dat hij afwijkt van de Belijdenis der kerk.

Verder strekt dit recht niet. Noch de ge-schiktheid van den persoon, noch de verkie-selijkheid van den persoon komt in aanmerking. En zoo dikwijls de reclame gepoogd heeft, dit meerdere recht te doen gelden, ving ze altijd bot.

Dit kon dan ook niet wel anders ter wille van hetgeen men verschuldigd was aan de eere en den goeden naam van den betrokken persoon.

Hij was voorloopig verkozen; zijn naam was in de gemeente afgekondigd; er was reclame tegen hem ingebracht. Trok nu de kerkeraad, tengevolge dier reclame, zijn verkiezing in, dan stond deze breder te slechter naam in de gemeente bekend. Dit nu kon, en moest zelfs, in zoover er in leer of leven dingen van hem aan den dag waren gekomen, die, zonder nu tot censuur of ban aanleiding te geven, toch de verkie-sbaarheid uitsloten. Maar dit moest en kon niet, waar tegen den persoon in zijn leer en leven niets viel in te brengen, en er alleen betoogd werd, dat deze verkozen broeder of de talenten voor het ambt miste, of de deogenoemde sympathie van de n. klager.

En dit op zichzelf, uit in aard reeds, zoo een beperkte recht, werd nu nogmaals beperkt door de partijdigheid van den rech-ter die oordeelen zou.

In onze kieswet voor de staatsburgerlijke verkiezing is bepaald dat ter laatste instantie niet het burgerlijk bestuur dat de kiezerslijst opmaakte, maar een onafhankelijk rechter over de reclame oordeelen zal.

Doch zoo was het hier niet. De klacht stond ter beoordeeling aan het college zelf dat de verkiezing gedaan had, en derhalve niet gaarne zijn eigen werk vernietigde, of tegenover den klager ongelijk toegaf. Hooger op kon het ook wel voor de Classis ge-bracht, maar ook op de Classis waren enkel kerkeraden vertegenwoordigd, die uiteraard niet geneigd waren, om aan ge-meenteleden tegenover een kerkeraad ge-lijk te geven.

En dan komt hier nog bij, wat we boven reeds opmerkten, dat het volstrekt niet het-zelfde is, of het recht van reclame aan de

gemeente als z

lid wordt geg

Zal de gem

gemeente won

meente verga

ring der geme

worden gedaan

slaagd, en mo

gestemd word

men, en kwa

de gemeente l

tuurlijk zou h

de schaal leg

lij al niet w

maning voor

wind kon